

Yanar Mohammed'in Ardından

07.03.2026 • Güncel Müdahaleler • Yeni Komünizm

Editörün Notu: Bir yenikomuniz.com okurunun bize ulaştırmış olduğu bu yazıyı öneminden dolayı yayınlıyoruz.

2 Mart günü evinin çıkışında köktendinciler tarafından öldürülene kadar Yanar Mohammed, Irakta kadın özgürleşmesi mücadelesinin en keskin ve en açık politik seslerinden birisi oldu. Onun adı, yalnızca kadın hakları savunuculuğuyla değil, savaşın; köktendinci devlet inşasının ve silahlı erkek egemenliğinin ortasında yükselen örgütlü bir kadın direnişiyle anılır.

2003 yılında ABD öncülüğünde Irak'a yönelik gerçekleştirilen askeri müdahale, dünya kamuoyuna "özgürlük", "demokrasi" ve "insan hakları" söylemleriyle sunuldu. Ancak bu müdahale, Irak toplumunun siyasal ve toplumsal dokusunu derinden parçalayan bir savaşın başlangıcı oldu. Irak'a yönelik ABD saldırısı, "kitle imha silahları" tehdidi söylemiyle meşrulaştırılmaya çalışıldı.

Oysa bu söylem, egemen bir ülkeye yönelik askeri müdahaleyi haklı çıkaran evrensel bir ilke değildir. Aksine bu müdahale, uluslararası siyasette güç ilişkilerinin nasıl işlediğini açık biçimde gösteren bir örnek haline geldi. Sonuç ise Irak halkı için vaat edilen özgürlük değil, emperyalist müdahalenin ardından çöken bir devlet yapısı, parçalanan bir toplum ve halkın üzerine çöken uzun süreli bir şiddet ve yoksullaşma düzeni oldu. Emperyalist işgal, sadece bir rejimin devrilmesiyle sınırlı kalmadı, devletin kurumları dağıtıldı ve kamu hizmetleri çöktü. ABD emperyalizminin bu savaşı milyonlarca insanın ölümü, daha fazlasının yaralanması ve zorunlu göçüyle sonuçlandı.

Bu güç boşluğu, bölgede uzun zamandır güç kazanan İslamcı köktendinci güçlerin, silahlı milis grupların ve mezhepçi güç odaklarının hızla güç kazanmasına yol açtı. Böylece Irak'ta siyaset,

halkın ihtiyaçlarından uzaklaşarak mezhep temelli kamplar üzerinden şekillenmeye başladı. Toplum, sınıfsal ve toplumsal talepler etrafında değil; mezhep, kimlik ve etnik ayrımlar üzerinden negatif bir kutuplaştırmanın parçası haline gelerek negatif siyasal kamplara bölündü. Böylece Irakta ortaya çıkan yeni düzen, halkın demokratik ve eşitlikçi bir toplum kurma potansiyelini güçlendirmek yerine, parçalanmış ve sürekli çatışma içinde tutulan bir ülke yarattı. Irak, küresel g mücadelelerinin ve bölgesel iktidar hesaplarının keşiştiği bir savaş alanına dönüşürken, bu düzenin gerçek bedelini ise her zamanki gibi halk dedi.

Bu dönüşümün en ağır sonuçlarından biri kadınların yaşamında ortaya ıktı. Savaşın yarattığı yıkım, yoksullaşma ve militarizasyon kadınları toplumsal olarak daha kırılğan ve savunmasız bir konuma itti. Kamusal alan giderek silahlı erkek grupların kontrolüne girerken, dini ve patriyarkal otoriteler toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini genişletti. Kadın bedeni, siyasal iktidarın ve toplumsal kontrol mekanizmalarının merkezinde yer alan bir disiplin alanına dönüştürüldü. “Namus”, “ahlak” ve “toplumsal düzen” söylemleri, kadınların yaşamını sınırlayan ve onları kamusal alandan dışlayan ideolojik araçlara dönüştürüldü. Namus cinayetlerinin artışı, zorla evlendirme ve insan ticaretinin yaygınlaşması, savaş sonrası Irak'ta patriyarkanın yalnızca devam etmediğini; aynı zamanda yeni siyasal düzen içinde daha sert ve örgütlü biçimlerde yeniden retildeğini gösterdi.

Tam da bu noktada Yanar Mohammed gibi cesur kadınların mücadelesi vardı. Yanar Mohammed, Irak Kadın zgrlğ rgt'n kurarak savaş ve işgalin yarattığı kaos ortamında kadınlara sığınma evleri sağladı, onları şiddet ve zorla evlilikten korudu. Sığınak evleri yıllar içerisinde farklı şehirlere yayılarak yüzlerce kadının hayatını kurtardı. *Al-Mousawat* (Eşitlik) isimli feminist gazetenin editörlüğünü yürüttü. Aynı zamanda devletin ve köktendinci glerin kadınlar üzerindeki baskısını teşhir eden politik kampanyalar yürüttü, feminist eğitim ve hak savunuculuğu çalışmalarıyla kadınları bilinlendirdi. Mücadelesi sadece bireysel koruma ile sınırlı kalmadı, sistematik olarak patriyarkal ve mezhepçi düzenin kadınlara dayattığı tahakküme karşı toplumsal bir direniş hattı rd. Böylece Yanar Mohammed'in eylemleri, savaş ve işgalin yarattığı yapısal eşitsizliklere karşı kolektif bir feminist politika olarak ortaya ıktı.

Onu Orta Doğu'daki birçok liberal kadın hakları figüründen ayıran şey, sistem içi reformlarla yetinmeyen radikal bir pozisyon almasıdır. Sığınma evleri açmak ya da yasa değişikliği talep etmekle kalmayarak İslamcı köktendincilerin siyasal meşruiyetine doğrudan karşı çıkar. Irak'ta feminist olmak, yalnızca patriyarkal kültüre karşı değil, aynı zamanda silahlı ve örgütlü siyasal yapılara karşı durmak anlamına gelir. Bu nedenle Yanar Mohammed'in mücadelesi kişisel cesaretin ötesinde, kolektif bir direniş çağrısıdır.

Savaş ve işgalin yarattığı kaos ortamında kadın bedeni bir kez daha siyasal çatışmanın ve kontrolün merkezi haline geldi. Emperyalist işgalin ve yerel mezhepçi iktidarın yükselttiği şiddet, güvenlik boşluğu ve yoksulluk, kadınları hem ekonomik hem de fiziksel olarak daha savunmasız kıldı. İnsan ticareti ve "geçici evlilik" gibi uygulamalar meşrulaştırıldı, milisler kadınların kamusal alanlarda varlık göstermesini zorlaştırdı. Yanar Mohammed bu durumu iki boyutlu ele aldı. Bir yandan emperyalist müdahalenin yarattığı yıkımı, diğer yandan yerel köktendinci güçlerin kadın düşmanı politikalarını teşhir etti. Ona göre Iraklı kadınlar, hem küresel güç mücadelelerinin hem de yerel gerici güçlerin arasında sıkışmış durumdaydı.

OWFI'nin yayımladığı raporlar ve yürüttüğü uluslararası kampanyalar, Irak'ta kadınların maruz kaldığı sistematik şiddeti görünür kılmayı amaçladı. Bu çalışmalar, kadın özgürleşmesi mücadelesinin yalnızca kültürel değil, aynı zamanda ekonomik ve siyasal bir mücadele olduğunu ortaya koydu. Irak'ta kadınlara yönelik şiddet, bireysel değil, militarize olmuş, köktendinci ve patriyarkal bir siyasal düzenden beslenmektedir. Yanar Mohammed'in vurguladığı temel nokta budur: Kadın özgürlüğü yapısal iktidar ilişkileri dönüştürülmeden sağlanamaz.